

sú ustanovenia ods. 1 § 676 Osp. práve tak, ako v tom prípade, ak Najvyšší súd rozviazaním rozsudku súdu odvolacieho nariadi ďalšie konanie vo veci a vynesenie nového rozhodnutia.

Poznámky.

Vplyv územných zmien na platnosť kartelových smlúv.

(Poznámky k článku Dr. Stefana Juráša: O platnosti kartelových smlúv po štátoprávných zmenách. P. O. roč. XXIV., str. 45—53.)

Recenzia a kritika pojednaní, v odborných časopisoch uverejnených, je zjavom výnimočným. Ak tak činím o citovanom článku Dr. Juráša, deje sa to pre význam a aktuálnosť otázky, o riešenie ktorej sa autor pokúsil. K tomu sa ešte druží okolnosť, že autor je v odborných kruhoch známy ako veľmi nadaný pracovník v obore práva i hospodárstva, takže jeho mienku budú teoretici i praktici nepochybne sledovať so značným záujmom.

Môžeme len schvalovať, keď Dr. Juráš hovorí, že chce otázku platnosti kartelových smlúv riešiť so stanoviska rýdzo juridického bez zreteľa na hľadisko de lege ferenda (ods. 1 jeho článku). Bohužiaľ, už prvý problém, t. zv. clausula rebus sic stantibus sviedol autora so správnej cesty, a to hneď v dvojom smere: neporozumel vývodom Kubešovým a zjavne pre-exponoval svoju dedukciu, že clausula rebus sic stantibus »dáva u nás (!) náležitú právnu základňu pre riešenie otázky kartelových smlúv za mimoriadnych pomerov« (str. 48). Týmto sa dostal k neudržateľnej tézi, že vznikom dvoch štátnych celkov neostal ani jeden predpoklad (najmä zreteľ na jednotné štátne územie) neporušený, »takže možno (sic!) uzatvárať . . . , že kartelové smluvy býv. Čsl. republiky sa staly bezúčinnými (sic!).

Čo sa týka námietky v prvom smere, bol by úsudok autorov o hľadisku Kubešovom dopadol pravdepodobne inak, keby si bol autor preštudoval v jeho spise »Nemožnosť plnení a právni norma« str. 126 ods. 2 až str. 128. Potom by tiež Dr. Juráš nebol musel argumentovať proti Kubešovi §-om 936 všeob. obč. zák. Kubeš dospel k celkom iným záverom, než sa domnieva Dr. Juráš, keď mu podkladá (nesprávnu) argumentáciu Piskovu (por.: Pocta Kallabovi 1939 str. 184 ods. 2). Už na nasledujúcej strane (185) u Kubeša čítame, že »kategória« odpadnutia typického predpokladu, ktorý vždy sa kladie za základ (scil. smluve druhu, o ktorý práve ide) má teoretickú fundáciu v § 7 obč. zák. Tento § 7 dovoľuje »zmocniť se problematiky, vyvolané mimořádnými poměry mnohem dokonaleji, než kdyby v občanském zákoníku byla zvláštní ustanovení, která by na tuto problematiku výslovně pamatova-

la... Zvládnouti tyto případy může jedině relativně volná i tvůrčí činnost soudcova« (ibid. str. 186 i. f.). Na tomto podklade nemožno však uzatvárať, že po udalostiach dňa 14. resp. 15. marca 1939 »kartelové smluvy bývalej Česko-Slovenskej republiky sa staly bezúčinnými« (!). Veď hneď v nasledujúcom odseku (P. O. str. 49 i. pr.) sám Dr. Juráš zaváhal, keď sa zaoberal otázkou, ako by toto zistenie (!) bezúčinnosti sudca vyniesol.

V druhom smere, kde autor preexponoval svoju dedukciu zo zmienenej doložky, stačí poukázať na okolnosť, že jeho mienka sa zrejme nekryje ani s hľadiska slov. zákonodarstva. Veď už v r. 1939 pamätal zákonodarca na prípady, kde vznikom samostatného a neodvislého Slovenského štátu zmenily sa pomery, ktoré až do 14. marca 1939 týkali sa kartelových dohovorov smluvných strán celého územia býv. republiky ČS. Poukazujem na vládne nariadenie č. 93/1939 Sl. z. o zmene a doplnení niektorých predpisov v kartelovom poplatku, novelizované vl. nar. č. 112/1939 Sl. zák. Práve § 3 ods. 3 vl. n. č. 93/1939 Sl. zák. celkom zreteľne vyjadruje, že zmenou štátoprávných pomerov nebola sama o sebe doktnutá právna existencia kartelovej smluvy ani právna existencia samostatných organizácií, vykonávajúcich kartelový dohovor, i keď tieto majú sídlo mimo územia Slovenského štátu. Keby bol zákonodarca vychádzal z dedukcie, že zánikom Čsl. republiky staly sa kartelové dohody bezúčinnými, bola by zákonná úprava príslušnej materie padla celkom inak, než ako sa to stalo.

Preto celkom správne prizeral tiež nemecký zákonodarca k potrebe špeciálneho zásahu v rámci predpisov, daných pre organizáciu nemeckého hospodárstva, a ani jemu ani činiteľom usmerňujúcim po októbrových udalostiach v r. 1938 hospodárske pomery v sudetonemeckom území, neprišlo na um, aby jednoducho prezumoval nezáväznosť, bezúčinnosť atď. hospodárskych vzťahov (najmä v oblasti kartelov), ale upravil ich samostatným zásahom: por. Verordnung über die Einführung der Organisation der gewerblichen Wirtschaft in den Sudetendeutschen Gebieten, publikované 3. XI. 1938, RGBL. 1938, I, Nr. 182, a por. ďalej Vereinbarung der Sudetendeutschen Wirtschaftsgruppen mit denen des Altreiches zur Regelung der Marktfragen, v novembri 1938. K tomu treba poznamenať, že napriek tomu kartelové smluvy (a organizácie a ich prevádzanie) trvaly v býv. Čsl. republike ďalej (i po odluke Sudetonemeckých území) a nikomu ani nenapadlo z toho uzatvárať, že sa kartel automaticky rozpadol (!): por. Dr. Juráš, str. 49, 50.

Ale v tom prípade, ktorý má na mysli Dr. Juráš (štátoprávne zmeny v r. 1939), zrejme nedôslednosť takéhoto úsudku vysvitá i z toho, že existujú medzinárodné (disnacionálne) kartelové smluvy a že sama o sebe nevyskytne sa taká

právna prekážka, ktorá by vylúčila ďalšie trvanie kartelovej zmluvy následkom územných zmien, v dôsledku ktorých buď niektorá zo smluvných strán alebo jej podnik (výrobňa atď.), prípadne odbytko smluvných strán, dostaly sa pod cudziu štátnu svrchovanosť.

Keď sa Dr. Juráš dovoľáva, že nemožno porovnávať štátoprávne pomery, ktoré nastaly v r. 1938 s tými, ktoré nastaly r. 1939, potom nedoceňuje vplyv udalostí skôr spomenutých na pomery v zbývajúcej čiasťke Čiech a Moravy. Vôbec je zaujímavé, že na str. 50 4. ods. chápe problém a jeho dosah celkom ináč, ako na stránkach predchádzajúcich.

Zaiste by bolo žiaducé preskúmať autorove vývody i v III. oddiele jeho pojednania (str. 51. nasl.). To by však vyžadovalo špeciálnej štúdie. Ak shrnieme námietky a kritický postoj k dosiaľ prebraným vývodom autora, podáva sa nám pre problém, ktorý si položil, táto odpoveď:

Skutočnosť, že nastaly štátoprávne zmeny samy o sebe nie sú takými zmenami (odpadnutím typických predpokladov zmluvy), na ktorých by bolo možno zakladať nezáväznosť kartelových smlúv. Takými by mohli byť len skutočnosti, ktoré v dôsledku tých udalostí až ako ich následky sa dostavily alebo sa teprv v budúcnosti dostavia. Preto úsudok, že územné pomery, odstúpenie územia, atď. majú v zápätí »automatically«, »ipso iure« nezáväznosť, zánik kartelových smlúv, či účinok rozpadnutia sa kartelu, treba označiť za chybný.

Kizlink.

Aktuality z civilnej súdnej praxe.

I. Je zrušenie spoluvlastníctva nehnuteľnosti odpredajom na dražbe neprípustné pre nevhodnosť doby?

V poslednom čase stalo sa v sporoch o zrušenie spoluvlastníctva odpredajom pravidlom na verejnej súdnej dražbe, že spoločníci zrušeniu odporujúci namietajú neprípustnosť žaloby pre nevhodnosť doby. Príznamy, ktorými charakterizujú dnešné pomery sú: vojna a s ňou spojené poruchy v hospodárskom živote, nedôvera v stálosť meny a z tejto prameniaca psychóza zbaviť sa hotových peňazí, pokles cien realít v niektorých okresoch v dôsledku hromadného vystahovania sa obyvateľstva neslovenskej národnosti, bytová tieseň v iných okresoch a pod. Tu sa vynorujú dve otázky: 1. či tieto príznaky v našom štáte skutočne jestvujú a v akej miere, 2. ktoré z týchto príznakov možno podľa platného práva, najmä podľa súdnej praxe dosiaľ v tomto ohľade sledovanej, považovať za objektívnu prekážku uplatnenia nároku na zrušenie spoluvlastníctva.

K prvej otázke treba uviesť toto: Tvrdenie, že žijeme vo vojne, je nesprávne, lebo, ako je známe, vojenný stav štátu predpokladá brannú alebo aspoň civilnú pohotovosť ústavným

zákonom vyhlásenú. Podobne nesprávne a pri najmenšom neodôvodnené je odvolávať sa na údajnú nedôveru v hodnotu peňazí. Každému, kto čo i len povrchné, všima si zásahov, ktorými štát v poslednej dobe usmerňuje hospodárstvo, určuje správny pomer výroby a spotreby, bdie nad pohybom cien, zabraňuje a znemožňuje nesvedomitú špekuláciu, rozširuje kontrolnú a ochrannú funkciu Národnej banky, musí byť jasné, že jedným z hlavných cieľov, o ktoré štát takto usiluje, je stabilita meny. Tento cieľ bol v značnej miere už dosiahnutý. Inflačná horúčka posledných mesiacov roku 1938 opadla, vklady sa vrátili do bánk a sporiteľní, moratória na nové vklady nebolo treba zaviesť. Nehnuteľnosti sú predmetom voľného obchodovania; ich ceny síce oproti posledným rokom stúpily, tento vzostup však nemožno označiť ako náhly, nápadný trvalý ani všeobecný. Vystaňovanie časti obyvateľstva snížilo ceny realít len v niektorých okresoch a to nie podstatne ani trvale (tak napríklad podľa úradnej zprávy z Trnavy klesly tam nehnuteľnosti po vystaňovaní sa českého úradníctva v rokoch 1939/40 len asi o 10—15%). O bytovej tiesni možno hovoriť len v Bratislave a i tu je, ako skúsenosť v poslednom roku ukázala, zjavom veľmi premenlivým.

Odpoveď, ktorú nám dáva na druhú otázku judikatúra, nie je jednoznačná, ba nachádzame často rozhodnutie celkom protichodné. Tak nepovažuje dobu za nevhodnú, ak spoluvlastník pre bytovú tieseň nebude schopný si opatriť iný byt (Vážny 10.550, 6070), opačne však Kúria P 2626 a Najv. súd pod Rv III 457/23. Prechodný vzostup ani pokles cien nehnuteľností v dôsledku vonkajších udalostí nie je prekážkou zrušenia spoluvlastníctva (Vážny 209, 5231). Ako nevhodný sa obvykle označuje čas, kedy ceny nehnuteľností nápadne klesajú (Kúria 4380/1904) a kedy sa možno, vzhľadom na hospodárske pomery obávať, že nebude utržená cena primeraná pravej hodnote nehnuteľnosti.

Námietku nevhodnosti doby ani dnes nemožno riešiť vo všeobecnosti, ale vždy so zreteľom na spravodlivé záujmy všetkých spoločníkov v tom-ktorom spore. Čo však možno povedať všeobecne je, že odvolávať sa na vojnu, neistotu meny a na dnešné hospodárske pomery vôbec, nie je na mieste a samo o sebe nemôže stačiť na odklad zrušenia spoluvlastníctva.

II. Menu z doby pred 14. marcom 1939 označujeme skratkou KČ alebo Ks?

Niet dosiaľ jednotnosti v používaní skratky pre označenie meny u nás platnej od roku 1918, presnejšie od účinnosti zákona č. 187/1919 Sb. z a nar. do 14. marca 1939, presnejšie do vydania vl. nariadenia č. 45/1939 Sl. zák. § 5 citovaného zákona normoval skratku K ako oficiálne označenie novej meny. § 1 citovaného nariadenia normuje skratku Ks za oficiálne označenie slovenskej meny, ktorá do toho času ako samostatná mena nejestvovala. Tomu zodpovedne treba tam,

kde sa jedná o obligačné a iné právne pomery, založené pred účinnosťou vl. nar. č. 45/39 Sl. zák., v každom prípade však, keď ide o právne pomery, vzniklé pred 14. marcom 1939, používajú skratku KČ a len po tomto dni vzniklé peňažné záväzky a nároky označovať skratkou Ks. (Na príklad: Dlužník si vypožičal podľa dlžobného úpisu zo dňa 1. I. 1917 obnos 20.000 Korún, dňa 1. I. 1932 splatil 15.000 KČ a dlhuje ešte 5.000. Ks).

III. Správne a poctivé smluvy-právnu inštitúciou na vymretí?

Nemožno si nevšimnúť vždy nápadnejší zjav, že miesto riadnych smlúv, vyhotovených v snahe písomne zachytiť čo najpresnejšie a pre budúcnosť zachovať čo najbezpečnejšie svedectvo o dôležitom právnom úkone, predkladajú strany súdu najrôznejšie znetvoreniny a nedochôdčatá, pamätne protokoly, dočasné dohodnutia, osvedčenia vo forme vymenenej korešpondencie, postupné a prevodné prehlásenia bez udania právneho titulu prevodu poťažne postupu a pod. Hoci koncipované často právnikmi, sú tieto výtvory niekedy majstrovským kúskom hádankárskym a výdatným semeniskom nekoenečných sporov. Zjavné nepravdy, umelé predstieranie a zastieranie pravého stavu vecí a skutočnej vôle strán ako by boli ich hlavným účelom. Kúpna cena, nájomné, suma pôžičky, uvedené v listine neodpovedajú tomu, čo bolo alebo malo byť platené; darovanie sa skrýva pod kúpou, oplatná rentová smlúva pod darovaním. To, čo bývalo znakom pokročilej kultúry, litteris contractus, littera scripta, je takto ponížené a znehodnotené. Listina, kedysi nezvratný dôkaz, stráca celú svoju presvedčivosť, keď musí byť svedeckými výpoveďami vysvetľovaná, dopĺňovaná, vyvracaná. Prehnaná solemnita a formalizmus temer u všetkých ľudských prejavov je právom opúšťaný ako prežitok; nedbanie najzákladnejších pravidiel formálnych pri osnovaní smlúv je však škodlivé vzhľadom na veľké a zbytočné výdavky, ktoré stranám z použitia pochybných a nejasných listín vznikajú v prípade sporu. Pokiaľ ide o obsahovú nesprávnosť, táto u väčšiny smlúv má svoju príčinu v pochopiteľnej (tým ešte nie omlúvanej) snahe obísť vysoké poplatenie. Odstrániť túto pohnútku nedovolí ovšem záujem verejných financií. Čiastočná odpomoc by snáď bola možná zmiernením progresie listinných poplatkových sadzieb, rozšírením výhodných sadzieb na pr. pri prevodoch roľníckych nehnuteľností do hodnoty 100.000 Ks aj keď ide o prevod medzi cudzími (zák. č. 178/37 Sb. z. a n.) a prispôbením sadzieb prevodných poplatkov vôbec dnešným drahotným pomerom. Újma, ktorú by takto štátna pokladnica utrpela, nebola by značnejšia ako nebezpečie, ktoré hrozí štátu od občianstva, ktorého právne cítenie je otupené a ktoré si zvykne svoje vzťahy a jednania vyjadrovať nepravdive a pokrytecky.

Dr. Nora Viktory.